

ЦЭНТРАЛІЗАВАНАЯ СІСТЕМА ДЗЯРЖАЎНЫХ ПУБЛІЧНЫХ БІБЛІЯТЭК
Г. МІНСКА

АДДЗЕЛ ІНФАРМАЦЫЙНА—БІБЛІЯГРАФІЧНАЙ РАБОТЫ

Ніл Гілевіч

Да 95—годдзя з дня нараджэння

Бібліяграфічны спіс

Мінск 2026

Прадмова

Ніл Сымонавіч Гілевіч (1931—2016) — паэт, літаратуразнавец, фалькларыст, перакладчык, грамадскі дзеяч, народны паэт Беларусі, заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1980), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Купалы (1980) за кнігу паэзіі «У добрай згодзе» і перакладчыцкую дзейнасць і Міжнароднай прэміі імя Х. Боцева (1986) за

рэвалюцыйную паэзію і публіцыстыку.

Псеўданімы: Адаць Абабак; Банадысь Папруга; Дзед Архіп; Кудзеля Анатоль; Сведка Мікола.

Нарадзіўся 30 верасня 1931 г. у вёсцы Слабада Лагойскага раёна Мінскай вобласці ў сялянскай сям’і. Сваё школьнае навучанне Ніл Гілевіч распачаў перад вайной – закончыў тры класы Слабадскай сямігодкі, а пасля перамогі — перайшоў у пяты клас Гайнаўскай сярэдняй школы. Вучобу будучы паэт сумяшчаў з працай паштальёна. У 1947 годзе ён становіцца навучэнцам Мінскага педагагічнага вучылішча. Апошні год вучобы спалучаў з працай настаўніка ў адной са школ Мінска. У 1952 годзе – студэнтам філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна (БДУ). Пасля яго заканчэння (1956 г.) Ніл Сымонавіч Гілевіч вучыўся ў аспірантуры, з 1960 па 1986 гады працаваў на кафедры беларускай літаратуры (у 1963 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па гісторыі беларускай паэзіі XX ст., у 1978 г. атрымаў вучонае званне прафесара). З 1958 да 1963 г. працаваў таксама літкансультантам газеты «Звязда». З 1980 да 1989 г. — першы сакратар праўлення СП БССР. З 1989 г. па 1997 г. — старшыня рэспубліканскага Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны, галоўны рэдактар бюлетэня ТБМ «Наша слова». З чэрвеня 1990 г. — старшыня пастаяннай Камісіі Вярхоўнага Савета БССР па адукацыі, культуры і захаванні гістарычнай спадчыны. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР (1985—1990). У 1990 г. выбраны народным дэпутатам БССР. Член прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР. Кандыдат філалагічных навук. Прафесар. Член Саюз пісьменнікаў СССР з 1954 г.

Упершыню ў друку з вершамі Ніл Гілевіч выступіў у 1946 г. У 1957 г. выйшаў першы зборнік “Песня ў дарогу” – паэтычны маніфест студэнтаў — рамантыкаў 1950-х гадоў. З таго часу паэтам напісана каля васьмідзесяці кніг у розных літаратурных жанрах. На першым месцы ў гэтым творчым набытку лірычная, эпічная і сатырычна-гумарыстычная паэзія. Яму належаць кнігі паэзіі «Прадвесне ідзе па зямлі» (1959), «Неспакой» (1961), «Бальшак» (1965), «Перазовы» (1967), «Лісце трыпутніку» (1968), «А дзе ж тая крынічанька» (1972), «Запаветнае» (1975), «Актавы» (1976), «У добрай згодзе» (лірыка, гумар і сатыра, 1979), «Святлынь» (1984), «Повязь» (1987), «Як дрэва карэннем» (1986), раман у вершах «Родныя дзеці» (1985), а таксама зборнікі сатыры і гумару «Званковы валет» (1961), «Да новых венікаў» (1963), «Ці грэх,

ці 2» (1970), «Як я вучыўся жыць» (1974), «Русалка на Нарачы» (1974), «Кантора» (1989), «Дыялог на хаду» (1990). Выдаў зборнікі вершаў і паэм для дзяцей «Сцяжок на мачце» (1959), «Сіні домік, сіні дом» (1961), «Зялёны востраў», (1963), «Дождж—грыбасей» (1966), «Загадкі» (1971), «Калі рана ўстанеш» (1984), «Добры чалавек» (1987). Выйшлі Выбраныя творы ў 2 тамах (1981).

Выдаў зборнік п'ес «Начлег на буслянцы» (1980) і аповесць «Перажыўшы вайну» (1988).

Аўтар кніг па літаратуразнаўству і фалькларыстыцы «Акрыленая рэвалюцыяй» (Паэзія «Маладняка») (1962), «Наша родная песня» (1968), «3 клопатам пра песні народа» (1970), «Паэтыка беларускай народнай лірыкі» (1975), «Паэтыка беларускіх загадак» (1976), «Верная вялікім заповітам: Сучасная балгарская паэзія. 1956—1976» (1977), «Вусная народная творчасць і сучасная лірычная паэзія ўсходніх і паўднёвых славян» (1978), зборнікаў літаратурна—крытычных і публіцыстычных артыкулаў «У гэта веру» (1978), «Удзячнасць і абавязак» (1982), «Покліч жыцця і часу» (1983), «Годнасць, сумленнасць, мужнасць» (1988), «Вяртанне і працяг» (1990).

Укладальнік і навуковы рэдактар фальклорных зборнікаў «Песні сямі вёсак» (1973), «Песні народных свят і абрадаў» (1974), «Лірычныя песні» (1976), «Народныя казкі, байкі, апавяданні і мудраслоўі» (1983).

Асобна трэба сказаць пра Ніла Гілевіча як пра перакладчыка паэзіі славянскіх народаў на беларускую мову. У яго перакладзе з балгарскай выйшлі аповесць П. Вежынава «Сляды застаюцца» (1960), раман С. Даскалова «Свая зямля» (1961) і яго ж зборнік апавяданняў «Любча—безбілетнік» (1959), зборнік «Балгарскія народныя песні» (1961), анталогія сучаснай паэзіі «Ад стром балканскіх» (1965), кніга вершаў для дзяцей «Чарадзейны ліхтарык» (1968), анталогія класічнай паэзіі «Хай зорыць дзень!» (з А. Разанавым, 1973), анталогія аднаго верша «Сто гадоў. Сто паэтаў. Сто песень» (1978), кніга лірыкі Н. Вапцарава «Песня пра чалавека» (1982), Хр. Радзеўскага «Цвіціце, зёлкі, травы, дрэвы» (1985), Г. Джагарава «Зямля — як чалавечая далонь» (1984), Л. Леўчава «Мелодыя для флейты» (1990). Пераклаў многія творы Х. Боцева, І. Вазава, П. Яварава, Н. Вылчава, А. Германава, І. Давыдкава, Д. Методзіева, А. Стаянава і інш. У 1978 г. выйшлі выбраныя старонкі славенскай паэзіі XIX—XX ст. «Маці мая, Славенія». У 1970 г. — казкі народаў Югаславіі «Ці страшны страх», у 1980 — зборнік югаслаўскай паэзіі «Па камянях, як па зорах», у 1985 — кніга лірыкі О. Жупанчыча «У вечным дазоры». Перакладаў таксама з рускай, украінскай, польскай, сербахарвацкай, лужыцкай і іншых моў. Творы народнага паэта Беларусі таксама перакладзены на многія мовы свету.

Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Дружбы народаў, медалём Францыска Скарыны, балгарскім ордэнам Кірыла і Мяфодзія I ступені (за перакладчыцкую дзейнасць і прапаганду балгарскай літаратуры), ордэнам Югаслаўскай зоркі са стужкай.

Памёр Ніл Сымонавіч 29 сакавіка 2016 года ў Мінску. Пахаваны 1 красавіка 2016 года на Кальварыйскіх могілках побач з магілай жонкі.

Бібліяграфічны паказальнік “Ніл Гілевіч. Да 95—годдзя з дня нараджэння” змяшчае бібліяграфічныя сведкі аб кнігах і артыкулах аб жыцці і творчасці пісьменніка, а таксама аб яго творах, якія знаходзяцца ў фондах дзяржаўнай установы «Цэнтралізаваная сістэма дзяржаўных публічных бібліятэк г. Мінска». Матэрыялы ў паказальніку размешчаны: кнігі — у алфавіце твораў, артыкулы — у зваротна-храналагічным парадку.

Бібліяграфічны спіс будзе карысны шырокаму колу прыхільнікаў беларускай літаратуры.

Змест

Творы Н. Гілевіча

Творы Н. Гілевіча ў зборніках

Жыццёвы і творчы шлях пісьменніка

Творы Н. Гілевіча

Гілевіч, Н. С. Дзверы ў гісторыю : новая кніжка сатыры і гумару, 1995—2010 / Ніл Гілевіч. — Мінск : [б. в.], 2010. — 64 с.

Гілевіч, Н. Лесам песня ішла : [вершы] / Ніл Гілевіч. — Мінск : Кніга, 2001. — 324 с. — (Скарбы беларускай літаратуры і фальклору).

Гілевіч, Н. С. Родныя дзеці : [раман у вершах] / Ніл Гілевіч. — Мінск : Попурри друк, 2016. — 266, [1] с. — (Мая беларуская кніга).

Гілевіч, Н. С. Сказ пра залатое пёрка : вершы / Ніл Гілевіч. — Маладзечна : [б. в.], 2005. — 62 с.

Гілевіч, Н. С. Шчаслівыя хвіліны : вершы, казкі, байкі, небыліцы, загадкі : [для дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту] / Ніл Гілевіч. — Мінск : Юнацтва, 2001. — 246, [1] с.

Гілевіч, Н. С. Я — беларус : вершы, загадкі : [для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў] / Н. С. Гілевіч; [укладальнік А. А. Васільцова]. — Мінск : Зорны верасень, 2008. — 35, [1] с.

змест

Творы Н. Гілевіча ў зборніках

Аб роднай прыродзе : паэзія і проза / [укладанне В. Шніпа]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2017. — 237, [1] с.

Вершы Н. Гілевіча “Свята зямлі” на с. 50—51, “Снежаньская імпрэсія” на с. 203.

Антологія на беларуската поезія / [съставител Р. Евтимова. — София : Панорама, 2000. — 703 с.

Вершы Н. Гілевіча “Далеч в ноцита, над хълмовете варненски...”, “Докъде ще ни докара...” і інш. на с. 318—344.

Беларускае лета : вершы, казкі, апавяданні / [укладанне В. Шніпа. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2019. — 157, [1] с.

Верш Н. Гілевіча “Зёлкі” на с. 5.

Беларуская зіма : вершы, казкі, апавяданні / [укладанне В. Шніпа. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2018. — 157, [1] с.

Вершы Н. Гілевіча “Снежны дзед” на с. 29, “Ёлка” на с. 90.

Буслава айчына : творы пра родную беларусам птушку : [для дзяцей малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту / укладанне Аксаны Спрычан]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2020. — 85, [2] с. — (Нашы сімвалы).

Верш Н. Гілевіча “Загадка” на с. 81.

Верасок : чытанка : [для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту / укладальнік І. Фралова]. — Мінск : Звязда, 2023. — 206, [1] с.

Верш Н. Гілевіча “Мая мама добрая такая” на с. 14.

Гілевіч, Н. С. Збор твораў / Ніл Гілевіч. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2003. — Т. 4 : Сатыра і гумар: 1948—2003. — 334 с.

Зямля бацькоў, святая... : зборнік вершаў пра малую Радзіму / [укладанне В. Шніпа]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2018. — 142, [1] с. — (100 вершаў).

Вершы Н. Гілевіча “Край мой беларускі, край!” на с. 36—37, “Ах, якая над Гайнай купальская ноч!” на с. 37—38.

Крынічка : хрэстаматыя для дзяцей малодшага школьнага ўзросту / [укладальнік Р. Шастак]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2009. — 167 с.

Верш Н. Гілевіча “Загадкі” на с. 155.

Памяці Вечны агонь : да 75-годдзя вызвалення Беларусі / [укладанне В. Шніпа]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2019. — 134, [1] с. — (100 вершаў).

Верш Н. Гілевіча “Ля магілы беларускіх партызан на Беласточчыне” на с. 98—99.

Я помню ўсё... : вершы, апавяданні : [для дзяцей малодшага школьнага ўзросту] / укладальнікі: У. Ліпскі, М. Чарняўскі. — Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2021. — 143 с. — (Бібліятэка часопіса “Вясёлка”. Дзеці вайны).

Верш Н. Гілевіча “Допыт у полі” на с. 29—34.

[змест](#)

Жыццёвы і творчы шлях пісьменніка

Гілевiч Нiл Семе́нович // Республика Беларусь : энциклопедия : [в 6 т.] / редкол.: Г. П. Пашков (главный редактор [и др.]). — Минск : БелЭн, 2006. — Т. 3. — С. 35.

Гілевiч Нiл Сымонавiч // Беларуская Савецкая Энцыклапедыя : [у 12 т.] / рэдкал.: П. У. Броўка (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мiнск, 1974. — Т. 3. — С. 478—479.

Гілевiч Нiл Сымонавiч // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. / рэдкал.: Г. П. Пашкоў (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мiнск, 2003. — Т. 5. — С. 242—243.

Гілевiч Нiл Сымонавiч // Беларусь: энцыклапедычны даведнік / рэдкал.: Б. І. Сачанка (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мiнск : Беларуская энцыклапедыя, 1995. — С. 222.

Гілевiч Нiл Сымонавiч // Гарады і вёскі Беларусі : энцыклапедыя / [рэдкалегія: Л. С. Ананіч і інш.]. — Мiнск : Беларуская Энцыклапедыя — 2017. — Т. 8: Мiнская вобласць, кн. 3. — С. 123.

Гілевiч Нiл Сымонавiч // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [у 6 т.] / рэдкал.: У. У. Андрыевiч (гал. рэд. [і інш.]). — Мiнск : Беларуская Энцыклапедыя, 2015. — Т. 3. — С. 28—29.

Гілевiч Нiл Сымонавiч // Энцыклапедыя лiтаратуры і мастацтва Беларусі : у 5 т. / рэдкал.: І. П. Шамякiн (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мiнск, 1987. — Т. 2. — С. 79—80.

Люблю цябе, жыццё... : штрыхі да партрэта народнага паэта Беларусі Нiла Гiлевiча / [складанне і прадмова Я. Стасевiча]. — Мiнск : Кнiгазбор, 2011. — 79 с.

Сiненка, Г. Дз. Нiл Гiлевiч : нарыс творчасцi Георгiй Дзмітрыевiч Сiненка. — Мiнск : Вышэйшая школа, 1981. — 269, [1] с.

Мантур, А. Я. Стылістычныя мадыфікацыі індывідуальна-аўтарскіх неалагізмаў Нiла Гiлевiча і іх эквіваленты ў перакладзе на рускую мову / Алена Мантур // Роднае слова. — 2023. — № 7. — С. 55—58.

Іванова, Н. "Беларускія жанчыны — неўміручая краса!" : літаратурная гасцёўня (10—11-я класы) / Наталля Іванова // Роднае слова. — 2022. — № 3. — С. 84—86.

Герцык, А. В. Вывучэнне лірыкі Ніла Гілевіча ў XI класе / А. В. Герцык // Беларуская мова і літаратура. Серыя "У дапамогу педагогу". — 2022. — № 2. — С. 42—49.

Бельскі, А. І. "Цуд найвялікшы між цудаў-дзівосаў ..." : роднае слова ў духоўным свеце Ніла Гілевіча / Алесь Бельскі // Роднае слова. — 2021. — № 9. — С. 26—30.

Бязручка, Л. Генадзь Бураўкін, Ніл Гілевіч, Вячаслаў Адамчык: жыццёвы і творчы шлях : эрудыт-лато (10—11-я класы) / Леанід Бязручка // Роднае слова. — 2021. — № 8. — С. 74—76.

Кісель, І. І. "Мілагучнае, звонкае, роднае слова!" : да 90-годдзя з дня нараджэння Ніла Сымонавіча Гілевіча / І. І. Кісель // Пачатковая школа. — 2021. — № 8. — С. 60—62.

Лойша, Т. Жылі-былі класікі : віктарына па творчасці Генадзя Бураўкіна. Квэст-гульня па творчасці Ніла Гілевіча / Таццяна Лойша // Роднае слова. — 2021. — № 8. — С. 71—73.

Каралько, Я. "Люблю цябе, жыццё, любоўю кроўнай": жыццёвы і творчы шлях Ніла Гілевіча : урок беларускай літаратуры (11 клас) / Яўгенія Каралько // Роднае слова. — 2018. — № 11. — С. 59—64.

[змест](#)